Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. 8. 2010, sp. zn. 3 Tdo 611/2010, ECLI:CZ:NS:2010:3.TDO.611.2010.1

Číslo: 32/2011

Právní věta:

Objektivní stránku skutkové podstaty trestného činu znásilnění podle § 241 odst. 1 tr. zák. bylo možno naplnit více rovnocennými alternativními formami jednání, které byly významné pro tentýž následek.

Pokud se pachatel snažil násilím nebo pohrůžkou bezprostředního násilí donutit poškozenou k souloži nebo k jinému obdobnému pohlavnímu styku, půjde jen o jeden dokonaný trestný čin znásilnění podle § 241 odst. 1 tr. zák. i v případě, když vykonal s poškozenou pohlavní styk obdobný souloži (např. orální styk), zatímco k uskutečnění zamýšlené soulože s poškozenou nedošlo.

V takovém případě je vyloučeno posoudit jednání pachatele jako trestný čin znásilnění dílem dokonaný, dílem nedokonaný ve stadiu pokusu podle § 8 odst. 1 tr. zák., neboť připouští-li skutková podstata trestného činu jeho spáchání více rovnocennými alternativami jednání, pak v případě, že se jedno z jednání pachatele v rámci těchto alternativ dostane jen do stadia pokusu, bude v poměru subsidiarity k jinému jednání pachatele, jímž byl dokonán trestný čin v jiné alternativě téže skutkové podstaty.[*)]

[*)] *Poznámka redakce: nyní lze přiměřeně aplikovat i ve vztahu k ustanovení § 185 odst. 2 písm. a) tr. zákoníku.*

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 11.08.2010

Spisová značka: 3 Tdo 611/2010

Číslo rozhodnutí: 32

Číslo sešitu: 6

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Pokus trestného činu, Znásilnění

Předpisy: § 241 odst. 1 tr. zák.
§ 8 odst. 1 tr. zák.

Druh: Rozhodnutí ve věcech trestních

Sbírkový text rozhodnutí:

Nejvyšší soud k dovolání obviněného P. N. proti usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 10. 2. 2010, sp. zn. 3 To 1/2010, jako soudu odvolacího v trestní věci vedené u Krajského soudu v Ostravě – pobočka v Olomouci pod sp. zn. 29 T 13/2009, rozhodl tak, že:

I. Podle § 265k odst. 1 tr. ř. z podnětu dovolání obviněného zrušil usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 10. 2. 2010, sp. zn. 3 To 1/2010, a rozsudek Krajského soudu Ostravě – pobočka v Olomouci ze dne 27. 10. 2009, sp. zn. 29 T 13/2009.

II. Podle § 265k odst. 2 tr. ř. zrušil také další rozhodnutí na zrušená rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu.

III. Podle § 265m odst. 1 tr. ř. ve věci sám znovu rozhodl.

Z o d ů v o d n ě n í :

Rozsudkem Krajského soudu v Ostravě – pobočka v Olomouci ze dne 27. 10. 2009, sp. zn. 29 T 13/2009, byl obviněný P. N. uznán vinným trestným činem znásilnění dílem dokonaným podle § 241 odst. 1, odst. 3 písm. a), b) tr. zák., dílem nedokonaným ve stadiu pokusu podle § 8 odst. 1 a § 241 odst. 1, 3 tr. zák.

Uvedené trestné činnosti se podle skutkových zjištění krajského soudu dopustil tím, že dne 30. 3. 2009 kolem 17.00 hod. v katastru obce K., okr. P., u železniční tratě ve vzdálenosti asi 200 m od železničního přejezdu směrem na obec P. poblíž betonového mostku veden potřebou sexuálního uspokojení násilím povalil na zem nezletilou J. V., svlékl jí pravou nohavici tepláků a kalhotek, a ačkoliv se poškozená bránila slovně, když vyzývala obviněného, aby ji nechal, a svůj nesouhlas s jeho chováním dávala najevo také pláčem, bránila se i fyzicky, když obviněného od sebe odstrkovala a nejméně v jednom případě jej také udeřila rukou v době, kdy ležela na zádech, přesto ji obviněný zalehl svým tělem, čímž ji vzhledem k výrazné fyzické převaze fakticky znehybnil, sám se obnažil v oblasti svého přirození a chtěl vykonat soulož s poškozenou. Za tím účelem se obviněný snažil zasunout svůj penis do pochvy poškozené, což se mu však z důvodu její aktivní obrany nepodařilo, proto obviněný následně olizoval obnažený genitál poškozené a zanechal svého jednání až poté, co se k místu dostavila přivolaná hlídka policie. Přitom obviněný takto jednal, ačkoliv znal věk poškozené, neboť ona samotná i její známí informovali obviněného, že poškozená navštěvuje teprve 6. třídu základní školy, a M. R. ho výslovně upozornil, že má 12 let. Obviněný způsobil tímto jednáním nevhodnou a zcela předčasnou sexualizaci poškozené a vyvolal u ní také rozvoj posttraumatické stresové poruchy, která trvala minimálně ještě v době jejího znaleckého vyšetření v červnu 2009 a projevovala se sníženým sebevědomím, opakovanými tísnivými traumatologickými reminiscencemi, zvýšenou úzkostí, přehnanými hněvlivými reakcemi, tendencemi obviňovat se a vyhýbat se inkriminovaným místům a psychosomatickými potížemi v podobě bolestí břicha.

Za to byl obviněnému uložen podle § 241 odst. 3 tr. zák. trest odnětí svobody v trvání 8 let, pro jehož výkon byl podle § 39a odst. 2 písm. d) tr. zák. zařazen do věznice se zvýšenou ostrahou. Soud prvního stupně považoval shora popsané jednání za pokračování ve smyslu § 89 odst. 3 tr. zák., když oba útoky obviněného byly podle jeho závěrů vedeny jednotným záměrem, vykazovaly blízkou souvislost časovou i v předmětu útoku, byly spojeny podobným provedením a naplňovaly stejnou skutkovou podstatu.

Citovaný rozsudek napadl obviněný P. N. odvoláním směřujícím proti výroku o vině i trestu. O něm rozhodl Vrchní soud v Olomouci usnesením ze dne 10. 2. 2010, sp. zn. 3 To 1/2010, jímž podle § 256 tr. ř. zamítl odvolání jako nedůvodné.

Proti tomuto usnesení odvolacího soudu podal obviněný P. N. prostřednictvím své obhájkyně

dovolání z důvodů uvedených v § 265b odst. 1 písm. g) a l) tr. ř. Podle názoru obviněného krajský soud posoudil jeho jednání na rozdíl od obžaloby jako dva skutky, z nichž první spočíval v donucení poškozené J. V. k pohlavnímu styku obdobnému souloži (dokonaný čin) a druhý spočíval v jednání směřujícím k násilnému vynucení soulože (nedokonaný čin). Taková právní kvalifikace vyznívá v neprospěch obviněného, když navíc ani nebyl procesním způsobem upozorněn na tuto možnost. Podle obviněného zjištěné jednání představuje narušení téhož objektu dvěma uvedenými formami, a jestliže pachatel realizuje takové jednání postupně oběma formami vůči téže osobě a se stejným úmyslem pohlavně se ukojit, nemůže se jednat o dvě samostatná jednání. V posuzovaném případě však mělo dojít k určité gradaci, resp. k vývoji stejného jednání, protože nejdříve došlo k pokusu trestného činu a pak k dokonanému trestnému činu, ovšem právní věta rozsudku soudu prvního stupně je konstruována v opačném pořadí.

Obviněný dále zpochybnil právní kvalifikaci posuzovaného skutku s poukazem na skutečnost, že od trestného činu znásilnění podle § 241 odst. 1 tr. zák. je nutno odlišovat případy, kdy pachatelovo jednání nesměřuje k dokonání soulože či jiného obdobného pohlavního styku, ale jen k donucení poškozené osoby, aby strpěla jiné pachatelovy sexuální projevy, což se obvykle posuzuje jako trestný čin vydírání podle § 235 tr. zák. Pokud judikatura nepovažuje osahávání ženy na genitáliích za jiný obdobný pohlavní styk, je podle obviněného otázkou, zda za něj lze považovat olizování genitálií ženy. Obviněný je přesvědčen, že nejde o dokonaný trestný čin znásilnění, když dotyk genitálií ženy pohlavním údem muže se pokládá pouze za pokus trestného činu znásilnění. Obviněný považuje za diskutabilní i otázku, zda posttraumatickou poruchu poškozené lze posoudit skutečně jako těžkou újmu na zdraví ve smyslu trestního zákona.

V závěru svého dovolání obviněný navrhl, aby Nejvyšší soud zrušil napadené usnesení odvolacího soudu i jemu předcházející rozsudek soudu prvního stupně a aby odvolacímu soudu přikázal věc k novému projednání a rozhodnutí.

Podle názoru nejvyšší státní zástupkyně, která se vyjádřila k podanému dovolání obviněného P. N., v případě, je-li možné spáchat trestný čin více alternativními jednáními významnými pro jeden následek, jde vždy o jeden trestný čin. Pokud se tedy obviněný snažil násilím nebo pohrůžkou bezprostředního násilí donutit jiného k souloži nebo k jinému obdobnému pohlavnímu styku, půjde o jeden trestný čin znásilnění podle § 241 tr. zák. Jestliže se jedno z alternativně stanovených jednání v rámci téže skutkové podstaty dostane jen do stadia pokusu, je v poměru subsidiarity k jinému dokonanému jednání v rámci další alternativy skutkové podstaty. Proto podle nejvyšší státní zástupkyně bylo na místě kvalifikovat skutek pouze jako jeden dokonaný trestný čin znásilnění ve smyslu § 241 odst. 1, odst. 3 písm. a), b) tr. zák. Závěrem nejvyšší státní zástupkyně navrhla, aby Nejvyšší soud zrušil jak napadené usnesení Vrchního soudu v Olomouci, tak předcházející rozsudek Krajského soudu v Ostravě – pobočka v Olomouci a aby tomuto soudu přikázal věc k novému projednání a rozhodnutí.

Nejvyšší soud poté, co se vypořádal s námitkami obviněného P. N., které neodpovídaly žádnému z uplatněných dovolacích důvodů, dospěl mimo jiné k následujícím závěrům.

Uplatněným dovolacím důvodům odpovídá námitka obviněného, podle níž zjištěný skutek nevykazuje znaky dílem dokonaného, dílem nedokonaného trestného činu znásilnění podle § 241 odst. 1, odst. 3 písm. a), b) tr. zák. (a dílem jeho pokusu ve smyslu § 8 odst. 1 tr. zák.), přičemž nejde o dva skutky, resp. ani o pokračování v trestném činu podle § 89 odst. 3 tr. zák. Ostatní námitky obviněného v tomto směru ovšem Nejvyšší soud neshledal opodstatněnými, a to pokud jde o tvrzení, že olizování genitálu poškozené J. V., kdyby bylo prokázáno, nevykazuje znaky jiného obdobného pohlavního styku ve smyslu § 241 odst. 1 tr. zák. a že takový čin by měl být posouzen pouze jako trestný čin vydírání podle § 235 tr. zák. Stejně tak jsou nedůvodně výhrady obviněného zpochybňující správnost hodnocení posttraumatické poruchy poškozené jako těžké újmy na zdraví.

Nejvyšší soud považuje za důvodnou námitku obviněného P. N., v níž vytkl nesprávnou právní kvalifikaci posuzovaného skutku jako trestného činu dílem dokonaného, dílem nedokonaného spáchaného ve stadiu pokusu. Připouští-li totiž skutková podstata trestného činu jeho spáchání více rovnocennými alternativami jednání a naplní-li pachatel více z nich navazujícím jednáním v úmyslu způsobit stejný následek, bude se vždy jednat o jediný trestný čin. Pro posouzení sporné otázky je pak podstatné to, že v souladu s názorem převládajícím v nauce českého trestního práva i v judikatuře soudů za situace, když pachatel při naplnění jedné z alternativ jednání dospěje pouze do stadia pokusu trestného činu (§ 8 odst. 1 tr. zák.), ale vzápětí dokoná jinou alternativu jednání téže skutkové podstaty (např. pachatel trestného činu porušování domovní svobody podle § 238 odst. 1 tr. zák. se nejprve neúspěšně pokusí neoprávněně vniknout do bytu jiného a poté, co mu poškozený sám otevře, tam pachatel neoprávněně setrvá), je předchozí pokus ve vztahu subsidiarity k jiné alternativě jednání, jímž byl dokonán trestný čin naplňující tutéž skutkovou podstatu. Podle názoru Nejvyššího soudu tedy bylo namístě kvalifikovat jednání obviněného pouze jako jeden dokonaný trestný čin znásilnění podle § 241 odst. 1, 3 písm. a), b) tr. zák., takže v této části bylo dovolání obviněného důvodné.

Nejvyšší soud proto z podnětu dovolání obviněného P. N. zrušil jak napadené usnesení Vrchního soudu v Olomouci, tak předcházející rozsudek Krajského soudu Ostravě – pobočka v Olomouci a další obsahově navazující rozhodnutí, která zrušením pozbyla podkladu.

Protože skutkový stav zjištěný soudy nižších stupňů umožňoval, aby Nejvyšší soud ve věci sám rozhodl, učinil tak a v další části tohoto rozhodnutí odůvodnil jednak výrok o vině, jednak výrok o trestu.